

การพัฒนาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้วยนวัตกรรมทางวัฒนธรรมการแสดง
นาฏศิลป์ชุด “ขนมจีนบ้านประโดก ตำรับหมื่นไวย” ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์
เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนหมื่นไวย จังหวัดนครราชสีมา

DEVELOPMENT AND ENHANCEMENTS OF COMMUNITY PARTICIPATION USING CULTURAL INNOVATIONS ACCORDING OF THAI CLASSICAL DANCE PERFORMANCE SET "KHANOM JEEN BAN PRADOK TAMRAP MUEN WAI" TO THE CREATIVE ECONOMIC IDEA TO PROMOTE TOURISM OF MUEN WAI COMMUNITY, NAKHON RATCHASIMA

นวลรวี กระจ่ายทอง^{1*}, ชูมพล ชะนะมา²

Nualravee Krataitong^{1*}, Choomphon Chanama²

^{1*}ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา 30000 ประเทศไทย

^{1*}Assistant Professor Dr. Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Ratchasima Rajabhat University,
Nakhon Ratchasima Province, 30000, Thailand

²อาจารย์ ดร.คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา 30000 ประเทศไทย

²Lecturer Dr., Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Nakhon Ratchasima
Province, 30000, Thailand

E-mail address (Corresponding author) : ^{1*}nualravee@hotmail.com; (Author) : ²chanama1980@gmail.com

รับบทความ : 27 กันยายน 2566 / ปรับแก้ไข : 14 ธันวาคม 2566 / ตอรับบทความ : 22 ธันวาคม 2566

Received : 27 September 2023 / Revised : 14 December 2023 / Accepted : 22 December 2023

DOI : 10.14456/nrru-rdi.2023.58

ABSTRACT

Creativity opens the opportunity of community in order to use local resources, efficiently. This mix-method research aimed to develop and encourage participations of the community using cultural innovations to promote tourism and transfer knowledge of cultural innovations dramatic performances set “Khanom Jeen Ban Pradok Tamrap Muen Wai” for the community in Muen Wai area, Nakhon Ratchasima Province. A target group was selected using purposive and voluntary sampling method divided into 2 groups: an informant group of 2 people, and a dancing art participant of 53 people. The instrument used were structural interviews and questionnaires with a consistency index between 0.80 -1.00. Data were collected using interviews, large focus group, workshop, publication of performance, and assessments. Content analysis was used with the creative dancing art principle and analyzed using descriptive statistics for data analysis. The results of the study were as follows: 7 keystones for the enhancement of community participations, 7 processes for the creative development of cultural innovations, and 7 components for the dancing art creative design. For transferring knowledge using cultural services by the community were organized by publicizing activities according to local annual festivals, and were satisfied by spelling out numbers zero through one hundred using knowledge utilizations. These knowledge transfer indicated to the co-creation for cultural tourism route using art work integrations to being an identity from local wisdoms getting it seen to public and adding economic values in area-based level.

Keywords : Participations of Community, Cultural Innovation, Thai classical dance performance set “Khanom Jeen Ban Pradok Tamrap Muen Wai”

บทคัดย่อ

การสร้างสรรคเปิดโอกาสให้ชุมชนได้ใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การวิจัยแบบผสมวิธี
ครั้งนี้ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้วยนวัตกรรมทางวัฒนธรรมในการส่งเสริม
การท่องเที่ยว และถ่ายทอดองค์ความรู้วัฒนธรรมทางวัฒนธรรม การแสดงทางนาฏศิลป์ ชุด “ขนมจีนบ้านประโดก

ตำรับหมื่นไวย” สู่ชุมชน ในชุมชนหมื่นไวย จังหวัดนครราชสีมา กำหนดกลุ่มเป้าหมายโดยคัดเลือกแบบเจาะจง และสมัครใจ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล 2 คน และกลุ่มผู้ร่วมปฏิบัติการทางนาฏศิลป์ 53 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบสอบถาม ที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ จัดสนทนากลุ่มขนาดใหญ่ จัดอบรมเชิงปฏิบัติการถ่ายทอดผลงาน การเผยแพร่ ผลงาน และประเมินความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ร่วมกับหลักการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ และใช้สถิติเชิงพรรณนาหาค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า มีประเด็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน 7 ประเด็น กระบวนการพัฒนาสร้างสรรค์นวัตกรรมทางวัฒนธรรม 7 ประการ และองค์ประกอบการสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์ 7 องค์ประกอบ สำหรับการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้วยการบริการทางวัฒนธรรมโดยชุมชนในรูปแบบการจัดกิจกรรม การเผยแพร่ตามเทศกาลประจำปีของท้องถิ่น และได้รับความพึงพอใจด้านการนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ ร้อยละ 100 ซึ่งแสดงถึงการร่วมกันสร้างเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมด้วยการบูรณาการงานสร้างสรรค์สู่ความเป็น อัตลักษณ์ จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเผยแพร่ต่อสาธารณชน และเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจระดับพื้นที่

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วมของชุมชน, นวัตกรรมทางวัฒนธรรม, ชุดการแสดง “ขนมจีนบ้านประโดก ตำรับหมื่นไวย”

บทนำ

จังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทย มีประชากรมากเป็นอันดับที่ 2 ของประเทศ รองจากกรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ. 2563 โดยผ่านการประเมินจากสำนักงานส่งเสริมการจัดประชุมและนิทรรศการ (องค์การมหาชน) หรือ “ทีเส็บ” ในการเป็นเมืองไมซ์ ซิตี้ (Mice city) แห่งใหม่ 1 ใน 7 ของประเทศ ซึ่งนครราชสีมา หรือ โคราช เป็นเมืองที่ได้รับความนิยมในการดำเนินธุรกิจ เนื่องจากมีศักยภาพทั้งด้านภูมิศาสตร์ที่ตั้ง เพราะเป็น “ประตูสู่ภาคอีสาน” มีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางประวัติศาสตร์มากมาย ทั้งยังเพียบพร้อมไปด้วย สิ่งอำนวยความสะดวกในการรองรับการจัดกิจกรรมก่อน ระหว่าง และหลังการประชุม เป็นเมืองที่มีความน่าสนใจ ในด้านธุรกิจการจัดประชุม การท่องเที่ยว งานแสดงสินค้า และนิทรรศการ หรืออุตสาหกรรมไมซ์ (MICE) จึงเหมาะสมที่จะเป็นเมืองไมซ์ ซิตี้ แห่งใหม่ของประเทศไทย (Matichon, 2020) รวมถึงประวัติศาสตร์ชุมชนของบ้านประโดก ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา เป็นชุมชนหนึ่งที่มีความโดดเด่นทางศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิต บนเส้นทางโบราณตามเอกสารประชุมจดหมายเหตุเรื่องปราบกบฏเวียงจันทร์ ทำให้ทราบว่าเส้นทางผ่านหมู่บ้านนี้ สันนิษฐานว่าเป็นเส้นทางที่ใช้ติดต่อระหว่างประเทศไทยจากภาคกลางสู่ภาคอีสานไปจนถึงสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมาตั้งแต่รัชกาลที่ 3 เป็นอย่างน้อย และยังคงมีการติดต่อ เผยแพร่ความคิด คติความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกัน (Prawong, 2019, p. 30)

บ้านประโดก เดิมชื่อว่า “บ้านป่าโดน” เป็นถิ่นที่ตั้งเดิมของชนชาวอีสาน เรียกชื่อบ้านตามภาษาถิ่น ครั้นนานมาเพี้ยนเป็น “ป่าโดก” และปัจจุบันเพี้ยนมาเป็น “ประโดก” (Krataitong, Chanama, & Chutipada, 2019, p. 23) ชาวบ้านดั้งเดิมพูดภาษาไทยโคราช มีอาชีพหลักที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ การทำขนมจีนน้ำยา ซึ่งมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น ด้านกรรมวิธีการทำเส้นขนมจีน และสูตรการปรุงน้ำยา เปรียบเสมือนมรดกทางภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะประจำท้องถิ่น คือ การโรยแป้งด้วยแวนที่มีลักษณะเป็นแผ่นอูมูนิเยมกลม มีรูขนาดเล็กอยู่หลายรู แผ่นอูมูนิเยมจะถูกเย็บติดแน่นกับผ้าขาวหรือถุงผ้าที่ใช้สำหรับใส่ก่อนแป้งเหลว เมื่อนำแป้งมาวางไว้ตรงกลางของผ้า แล้วใช้ผ้าขาวบางนั้น ขมวดเป็นวงกลม แล้วบีบให้แป้งดันออกมาตามรูลงในน้ำร้อนที่ตั้งไว้ ทำให้ได้เส้นขนมจีนเป็นเส้นยาว จับเส้นได้สวยงาม (Krataitong & Chanama, 2022, p. 87) มีความเหนียว น้ำยามีกลิ่นหอมกลมกล่อม โดยลักษณะพิเศษของน้ำยา คือ การต้มเครื่องแกงพร้อมปลาและไม่ใช้กะทิ เข้มข้น เป็นอาหารขึ้นชื่อของเมืองโคราช

มายาวนาน และมีผู้สืบทอดอาชีพการทำขนมจีนเพียงไม่กี่หลังคาเรือน แต่สามารถผลิตไปจำหน่ายได้เป็นจำนวนมาก และมีรายได้เฉลี่ยประมาณ 121,674 บาทต่อคนต่อปี (Krataitong, Chanama, & Chutipada, 2019, p. 23) ขณะที่ปัญหาที่เกิดขึ้นในด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมทางวัฒนธรรมในปัจจุบันนั้น คือการขาดการสืบทอด สืบสาน จากกลุ่มเยาวชน คนรุ่นหลังที่อาจยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญของคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นภายในชุมชนหมื่นไวย (Chamnanputsa, Interview, June 10, 2021)

ดังที่ได้กล่าวข้างต้น นำมาสู่การบูรณาการองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับศาสตร์ทางวัฒนธรรมในการสร้างนวัตกรรมให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้วยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของภูมิภาคเพื่อสนับสนุนการพัฒนาทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์ (Office of the National Economic and Social Development Council, 2020) เป็นการสร้างมูลค่าภูมิปัญญาให้กับชุมชน สามารถสร้างนวัตกรรมองค์ความรู้ทางวัฒนธรรม ส่งเสริมให้เยาวชน ชาวบ้าน และประชาชนทั่วไปได้เรียนรู้ภูมิปัญญาศิลปาชีพขนมจีนประโดก อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าของจังหวัดนครราชสีมา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้วยนวัตกรรมทางวัฒนธรรมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนหมื่นไวย จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้วัฒนธรรมทางวัฒนธรรม การแสดงทางนาฏศิลป์ ชุด “ขนมจีนบ้านประโดก ตำรับหมื่นไวย” สู่ชุมชน

ประโยชน์การวิจัย

นวัตกรรมทางวัฒนธรรมการแสดงทางนาฏศิลป์ ชุด “ขนมจีนบ้านประโดก ตำรับหมื่นไวย” สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชุมชน และการบริการทางวัฒนธรรมเพื่อการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน และในจังหวัดนครราชสีมา

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานที่เป็นแบบพลวัต 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการการตัดสินใจ โดยกำหนดความต้องการ และจัดลำดับความสำคัญ 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบที่ทำประโยชน์ เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารงาน การประสานงาน และการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น 3) การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ จากการเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการในผลประโยชน์เชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ ทางบวก และผลที่เกิดขึ้นในทางลบ และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล จากความเห็น ความชอบ และความคาดหวัง ตามพฤติกรรมของบุคคล (Cohen & Uphoff, 1980, p. 1) เพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชน สร้างนวัตกรรมชุมชน เป็นผู้ร่วมมีบทบาทและทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการอนุรักษ์สืบทอดศิลปวัฒนธรรมชุมชนบ้านประโดก โดยใช้มิติทางวัฒนธรรมเข้ามาเป็นตัวขับเคลื่อนในการพัฒนาท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตในชุมชน

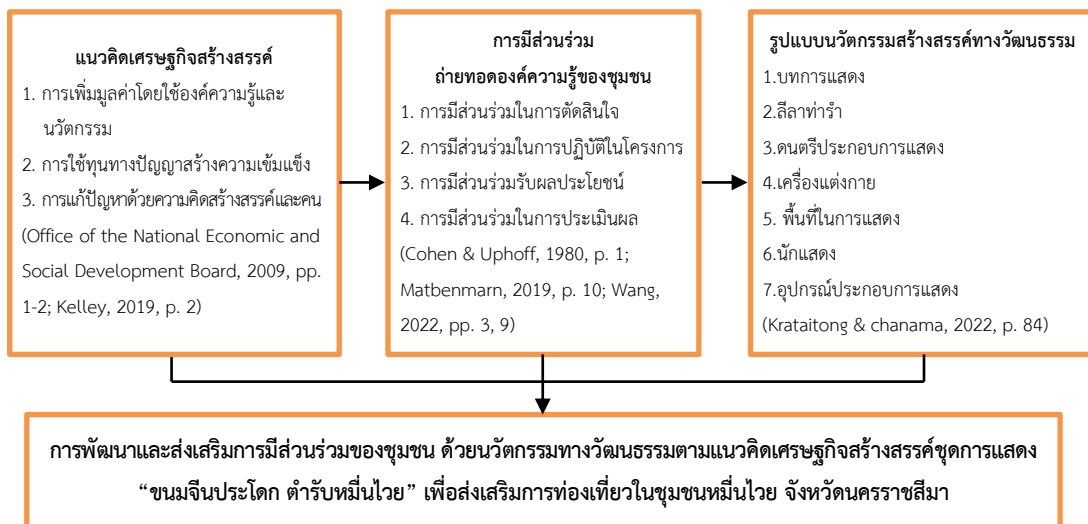
แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative economy concept) เป็นนวัตกรรมในเชิงแนวคิดการพัฒนาเพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ คือ การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative economy) ที่เน้นการสร้างสินค้าและบริการใหม่ โดยเชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรม การส่งสมปัญญาทางสังคมไทย ผสมเข้ากับเทคโนโลยี นวัตกรรมสมัยใหม่ นำเข้าสู่กระบวนการ “คิดอย่างสร้างสรรค์” และ “สร้างแรงบันดาลใจจากรากวัฒนธรรม และภูมิปัญญาที่สั่งสมของสังคม” เพื่อสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจและขยายไปถึงการสร้างคุณค่าทางสังคม ซึ่งเป็น

แนวทางหนึ่งของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างการผลิตให้สมดุลและยั่งยืนที่ตั้งอยู่บนหลักการพื้นฐานของแนวคิดสำคัญประการหนึ่งคือ การเพิ่มคุณค่าของสินค้าและบริการ (Value creation) โดยใช้องค์ความรู้และนวัตกรรม ผสมกับจุดแข็งด้านความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นไทย สร้างสังคมไทยให้สามารถพัฒนาศักยภาพตนเองโดยใช้ทุนทางสังคม และทุนทางปัญญาในการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน (Office of the National Economic and Social Development Board, 2009, pp. 1-2) ด้วยการคำนึงถึงองค์ประกอบ 3 อย่างประกอบกัน คือ การแก้ปัญหา ความคิดสร้างสรรค์ และคน โดยแบ่งกระบวนการคิดออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ การทำความเข้าใจ (Empathize) การตีความปัญหาอย่างลึกซึ้ง (Define) การใช้ความคิดสร้างสรรค์ และมุมมองหลากหลายด้านในการสร้างความคิดสร้างสรรค์ (Ideate) การทดสอบแนวคิด (Prototype) และการพัฒนาต้นแบบที่เป็นตัวอย่างแนวคิดเพื่อให้ได้แนวทางหรือนวัตกรรมที่ตอบโจทย์กับสถานการณ์หรือปัญหาที่เกิดขึ้น (Test) (Kelley, 2019, p. 2)

รูปแบบการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์พื้นบ้านประยุกต์ มีแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการสร้างสรรค์แบบอนุรักษ์ มุ่งเน้นการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมดั้งเดิมของท้องถิ่นที่กำลังจะเลือนหายไปจากสังคม รูปแบบการสร้างสรรค์แบบพัฒนาประยุกต์ มุ่งเน้นการพัฒนาต่อยอดจากองค์ความรู้เดิมเพื่อสร้างสรรค์ผลงานที่มีความแปลกใหม่ แปลกตา และสร้างสีสันทางการแสดงให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน และรูปแบบการสร้างสรรค์แบบนำเสนอเรื่องราวหรือวิธีการ มุ่งเน้นการนำเสนอให้เห็นลำดับขั้นตอนการสร้างสรรค์ที่แสดงถึงภาพเรื่องราวกระบวนการผลิตผ่านการแสดง (Krataitong, Chanama, & Chutipada, 2019, p. 7) ผ่านการสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์ ในองค์ประกอบทั้ง 7 ประการ (Krataitong & Chanama, 2022, p. 84) คือ บทการแสดง ลีลาท่าร่า ดนตรีประกอบการแสดง เครื่องแต่งกาย พื้นที่ในการแสดง นักแสดง และอุปกรณ์ประกอบการแสดง ซึ่งจะมีการสอดแทรกความรู้เรื่องชาติพันธุ์ ประเพณี ความเชื่อ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุดการแสดงดังกล่าวสามารถคงอยู่คู่ชุมชนต่อไป

แนวคิดการถ่ายทอดองค์ความรู้ มุ่งเน้นให้เกิดการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในส่วนของความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ที่จะพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งหากบุคคลมีความรู้ มีทักษะเพิ่มขึ้นแล้วย่อมส่งผลให้การทำงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยเชื่อมโยงรูปแบบการสร้างกระบวนการของการเรียนรู้การทำงานเป็นทีม เพื่อนำไปสู่บรรยากาศของการคิดสร้างสรรค์และการริเริ่มนวัตกรรมที่ทำให้เกิดความแข็งแกร่ง และสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงภาวะการแข่งขันในปัจจุบันได้ (Matbenmam, 2019, p. 10) ซึ่งการถ่ายทอดความรู้มีบทบาทเป็นสื่อกลางระหว่างการมีส่วนร่วมและประสิทธิภาพของนวัตกรรม โดยที่กระบวนการสร้างสรรค์นวัตกรรม การมีส่วนร่วม จะช่วยเพิ่มการถ่ายโอนความรู้ที่เอื้อต่อการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ดังนั้น ความต้องการหรือความสนใจร่วมกันโดยผ่านสภาพแวดล้อมเครือข่ายเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมหลายฝ่าย การแลกเปลี่ยนข้อมูล การสื่อสาร และแบ่งปันแพลตฟอร์ม ควรเป็นไปอย่างต่อเนื่อง (Wang, 2022, pp. 3, 9)

โดยนำเสนอเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบของการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เพื่อนำมาพัฒนานวัตกรรมทางวัฒนธรรมตามรูปแบบการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ (Creative research) และสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนโดยใช้แนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research : PAR) ซึ่งได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เลขที่ HE-053-2565 เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2565 โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

ประชากรในการวิจัย คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนหมื่นไวย ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา บุคลากรและนักศึกษา สังกัดสถาบันการศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งไม่สามารถกำหนดจำนวนที่แน่นอนได้ จึงกำหนดประชากรกลุ่มเป้าหมาย (Target population) โดยไม่ใช่หลักความน่าจะเป็น (Non-probability sampling) ด้วยวิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) ตามลักษณะและคุณสมบัติของแต่ละกลุ่มและแบบสมัครใจ (Volunteer sampling) (Wongwanich & Wiratchai, 2003, p. 122) โดยจำแนกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ปรารักษ์ทองถิ่นและชาวบ้านที่ประกอบอาชีพการทำขมจินในชุมชนไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 2 คน (กำหนดรหัสแทนชื่อเป็นรายบุคคล คือ K01-01 ถึง K01-02) และกลุ่มผู้ร่วมปฏิบัติการทางนาฏศิลป์ จำนวน 53 คน ประกอบด้วย 1) นักวิชาการ ซึ่งเป็นนักวิชาการ อาจารย์ ครู ผู้มีทักษะ ความรู้ ความสามารถทางศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ไทย และนาฏศิลป์พื้นบ้านโคราช รวมไปถึงความรู้ทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น 13 คน (กำหนดรหัสแทนชื่อเป็นรายบุคคล คือ K02-01 ถึง K02-13) 2) นักแสดง ซึ่งเป็นนักศึกษาสาขาวิชานาฏศิลป์ไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา 5 คน 3) สตรีในชุมชนที่เข้าร่วมการแสดงในเทศกาลประจำปีของชุมชน จำนวน 8 คน และเยาวชนจากสถานศึกษาในพื้นที่ จำนวน 35 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structured interview form) แบบปลายเปิด โดยมีแนวประเด็นบริบทและความต้องการด้านการอนุรักษ์ ส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมภายในชุมชน และแบบประเมินความพึงพอใจชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ กำหนดเกณฑ์ระดับ 5 คะแนน เท่ากับมากที่สุด 4 คะแนน เท่ากับมาก 3 คะแนน เท่ากับปานกลาง 2 คะแนน เท่ากับน้อย และ 1 คะแนน เท่ากับน้อยที่สุด (Likert, 1967, pp. 90-95) ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน เพื่อพิจารณา

ให้คะแนนความคิดเห็น 3 ระดับ คือ +1 เท่ากับเห็นด้วย 0 เท่ากับไม่แน่ใจ และ -1 เท่ากับไม่เห็นด้วย นำผลคะแนนที่ได้มาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (Index of item-objective congruence : IOC) กำหนดเกณฑ์คุณภาพมากกว่า 0.50 ขึ้นไป (Srisathitnarakun, 2012, p. 121) พบว่า มีค่าอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 ทั้ง 2 ฉบับ

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการในพื้นที่ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ดังนี้

1. การสัมภาษณ์ โดยคณะวิจัยลงพื้นที่ทำการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นปราชญ์ท้องถิ่นทางภูมิปัญญาชนมจินประโดกเป็นรายบุคคล ในวันที่ 9 มีนาคม 2565 เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ชุดการแสดง จากนั้นจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยการจัดการสนทนากลุ่ม (Focus group) เพื่อร่วมกันค้นหาแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน และร่วมกันสรุปองค์ความรู้รูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนกับกลุ่มผู้ร่วมปฏิบัติการทางนาฏศิลป์ที่เป็นนักวิชาการและนักแสดง เมื่อวันที่ 10 และวันที่ 15 มิถุนายน 2565 ณ โรงเรียนชุมชนบ้านประโดก โคกไผ่ นำมาสู่การพัฒนาสร้างสรรค์นวัตกรรมทางวัฒนธรรมตามแนวคิดการออกแบบการแสดง

2. การสร้างสรรค์ผลงานการแสดง โดยกลุ่มผู้ร่วมปฏิบัติการทางนาฏศิลป์ที่เป็นนักแสดง ทำการฝึกปฏิบัติการร่ายทางนาฏศิลป์ไทยตามหลักการที่ประกอบด้วย 1) บทการแสดงกรรมวิธีการทำเส้นชนมจิน 9 ขั้นตอน มาเป็นหลักในการนำเสนอเรื่องราว คือ การเตรียมวัตถุดิบ การหมักแป้ง การไม่แป้ง การนอนแป้ง การทับแป้ง การต้มแป้ง การนวดแป้ง และการครูดแป้ง การกรองแป้ง และการโรยเส้นและจับเส้น ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญที่ทำให้ชนมจินเป็นเส้น (Krataitong, Chanama, & Chutipada, 2019, p. 25) 2) หลักการออกแบบลีลาท่ารำ เน้นลักษณะท่ารำที่จดจำง่าย ไม่มีความซับซ้อนในการปฏิบัติท่ารำ โดยคำนึงถึงบริบทของชุมชนเป็นสำคัญ ด้วยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีทางศิลปกรรมศาสตร์ ประกอบด้วย ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ ปรัชญาสาขาหนึ่งว่าด้วยความงาม และสิ่งที่งามในธรรมชาติหรืองานศิลปะ (Royal Academy, 2013, p. 1245) 3) การออกแบบดนตรี โดยนำรูปแบบเพลงพื้นบ้านโคราชมาใช้ในการออกแบบดนตรีประกอบการแสดง บทร้อง สร้างสรรค์ขึ้นใหม่จากการสกัดองค์ความรู้กรรมวิธีการทำเส้นชนมจิน 9 ขั้นตอน และจบลงด้วยการเชิญชวนท่องเที่ยวสถานที่สำคัญ 4) การออกแบบเครื่องแต่งกาย ครอบคลุมการเลือกใช้ผ้า และเครื่องประดับตกแต่งร่างกาย ตั้งแต่ศีรษะจรดเท้า รวมถึงการเลือกแบบทรงผม (Suphasethsiri, 2001, p. 32) สอดคล้องกับการแต่งกายพื้นบ้านโคราช ช่วยให้นักแสดงเคลื่อนไหวไม่ตืดขัด เสริมให้การแสดงมีความสวยงาม สามารถสื่ออารมณ์และความรู้สึกของการแสดงถ่ายทอดสู่ผู้ชมได้อย่างกลมกลืน 5) การออกแบบพื้นที่การแสดง ตามแนวคิดการเคลื่อนไหวของนักแสดงที่ส่งผลต่อความรู้สึกของผู้ชมแตกต่างกัน (Wiroonrak, 2004, p. 247) 6) การคัดเลือกนักแสดง เน้นกลุ่มสตรีในชุมชนและเยาวชนในสถานศึกษาในพื้นที่ และ 7) อุปกรณ์ประกอบการแสดง เป็นอุปกรณ์ที่สามารถสะท้อนอัตลักษณ์ชุมชนได้อย่างชัดเจน โดยพิจารณาถึงความเหมาะสมกับบทบาทของนักแสดง ไม่เป็นอุปสรรคต่อการเคลื่อนไหว และช่วยเสริมให้เห็นถึงภาพกระบวนการทำรำได้ชัดเจนและเหมาะสม (Janngam, 2022, p. 97) ในเดือนสิงหาคม 2565 ณ อาคารปฏิบัติการนาฏศิลป์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

3. การถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชน โดยการจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการการให้คืนความรู้สู่ชุมชน ด้วยการถ่ายทอดผลงานนาฏศิลป์ชุด “ชนมจินบ้านประโดก ดำรับหมื่นไวย” ซึ่งเริ่มต้นด้วยการชี้แจงโครงการ จากนั้นทำการสาธิตและฝึกปฏิบัติการท่ารำให้กับกลุ่มผู้ร่วมปฏิบัติการทางนาฏศิลป์ที่เป็นนักวิชาการ นักแสดงสตรีในชุมชน และเยาวชนจากสถานศึกษาในชุมชน วันที่ 14 กันยายน 2565 ณ โรงเรียนชุมชนบ้านประโดก โคกไผ่ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนและขับเคลื่อนทุนทางวัฒนธรรมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน

4. การจัดกิจกรรมเผยแพร่ ด้วยการนำเสนอชุดการแสดง “ขนมจีนบ้านประโดก ตำรับหมื่นไวย” โดยกลุ่มผู้ร่วมปฏิบัติการทางนาฏศิลป์ที่เป็นสตรีในเทศกาลประจำปีของชุมชน และประเมินความพึงพอใจจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในเทศกาลลอยกระทงประจำปี เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2565 ณ วัดหมื่นไวย

การวิเคราะห์ข้อมูลการสนทนากลุ่ม ทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) จำแนกเนื้อหาตามประเด็นหลักในวัตถุประสงค์การวิจัย คือความและสรุปผลในรูปแบบพรรณนา และการวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินความพึงพอใจโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาหาค่าร้อยละ และแปลผลเป็นร้อยละ

ผลการวิจัย

การพัฒนาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้วยนวัตกรรมทางวัฒนธรรมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนหมื่นไวย จังหวัดนครราชสีมา แสดงผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การส่งเสริมการมีส่วนร่วม พบว่า มี 7 ประเด็น ประกอบด้วย 1) ส่งเสริมให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม และฟื้นฟูการเล่นในชุมชน 2) การนำการเล่นพื้นบ้านเข้าสู่โรงเรียน 3) สอดแทรกกิจกรรมในรายวิชานาฏศิลป์ ดนตรี พลศึกษา 4) ส่งเสริมให้จัดงานประจำปี (ขนมจีนประโดก) อย่างต่อเนื่อง 5) จัดตั้งชมรมวัฒนธรรมชุมชน 6) ถ่ายทอดทำรำให้เด็ก เยาวชน และผู้สูงอายุ และ 7) จัดให้มีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างผู้ใหญ่และเด็กในชุมชน ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ในการสนทนากลุ่ม

“...ควรส่งเสริมให้เยาวชนมีส่วนร่วมเพื่อสืบสานวัฒนธรรมของชุมชน ด้วยการจัดกิจกรรมในเทศกาลประจำปี เมื่อเยาวชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องจะสามารถต่อยอดองค์ความรู้ไปสู่รุ่นลูกหลานได้...” (K02-02, Interview, May 10, 2022)

“...ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการคิดและออกแบบทำรำ ชุมชนจะได้รู้สึกหวงแหนภูมิใจ เนื่องจากทำรำนั้นมีลักษณะเฉพาะ แตกต่างจากทำรำอื่น รวมถึงมีส่วนร่วมในการออกแบบและเลือกเสื้อผ้าสำหรับใช้ในการแสดงที่สามารถสื่อได้ถึงวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชน...” (K02-09, Interview, June 16, 2022)

2. กระบวนการพัฒนาสร้างสรรค์นวัตกรรมทางวัฒนธรรม พบว่า มี 7 ประการ ประกอบด้วย 1) กระบวนทำรำเป็นทำรำที่ชุมชน สามารถทำได้ ทำรำไม่ซับซ้อน เนื่องจากผู้แสดงส่วนมาก เป็นผู้สูงอายุ สตรีในชุมชน และเยาวชนพื้นที่ที่ไม่มีพื้นฐานทางนาฏศิลป์ 2) ดนตรี ที่ใช้ประกอบทำนองเพลง มีจังหวะที่สม่ำเสมอ ไม่ซ้ำหรือเร็วเกินไป 3) บทเพลง เนื้อร้อง มีอัตลักษณ์สะท้อนความเป็นชุมชนโคราช ด้วยภาษาโคราช และบอกเล่าเรื่องราวกรรมวิธีขั้นตอนการทำขนมจีนประโดกได้อย่างครบถ้วน 4) เครื่องแต่งกาย สามารถปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของชุมชน โดยเน้นความสามารถและคงความเป็นพื้นบ้านโคราช 5) การแปรแถว ไม่เน้นรูปแบบที่ซับซ้อน สามารถประยุกต์ปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม โดยคำนึงถึงจำนวนนักแสดง และขนาดของสถานที่เป็นหลัก เนื่องจากชุมชนต้องมีการบริหารจัดการชุดการแสดงด้วยตนเอง 6) นักแสดง ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มสตรี อาสาสมัครในหมู่บ้าน ที่ไม่มีพื้นฐานทางนาฏศิลป์ไทย และ 7) อุปกรณ์ประกอบการแสดง สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม โดยคำนึงถึงบริบทของงานเป็นหลัก

3. องค์ประกอบการสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์ ได้มีการนำข้อมูลการส่งเสริมการมีส่วนร่วม และกระบวนการพัฒนาสร้างสรรค์นวัตกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชนมาบูรณาการร่วมกันได้ 7 องค์ประกอบ ดังนี้

3.1 บทการแสดง เกิดจากการนำข้อมูลกรรมวิธีในการทำเส้นขนมจีน 9 ขั้นตอน มาเป็นหลักในการนำเสนอเรื่องราว โดยมีการเสริมข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญในชุมชนให้เป็นที่รู้จัก และจบลงด้วยการเชิญชวนมาเที่ยวชมชุมชนหมื่นไวย จังหวัดนครราชสีมา

3.2 สื่การทำรำการแสดง เกิดจากการศึกษากรรมวิธีการทำขนมจีน ทำรำพื้นบ้านโคราช ทำรำโทน ทำรำทางนาฏศิลป์ไทย โดยนำมาใช้เป็นหลักในการสร้างสรรค์ทำรำร่วมกับหลักการทางนาฏศิลป์ที่มีความสอดคล้องกับบทร้องและทำนองเพลง

ชื่อท่ารำ “ท่าล่าง”

ชื่อท่ารำ “ท่าโม้”

ชื่อท่ารำ “ท่าบี้”

ชื่อท่ารำ “ท่ากรอง”

ชื่อท่ารำ “ท่าจับ”

ภาพ 2 กระบวนท่ารำในการแสดงนาฏศิลป์ ชุด “ขนมจีนบ้านประโดก ตำรับหมื่นไวย”

ที่มา : ถ่ายภาพเมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2565 ณ สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

จากภาพ 2 แสดงกระบวนท่ารำ 5 ท่ารำ ซึ่งสร้างสรรค์ขึ้นจากกรรมวิธีการทำขนมจีน ประกอบด้วย

- 1) ท่าล่าง สร้างสรรค์จากขั้นตอนที่ 1 การเตรียมวัตถุดิบ และขั้นตอนที่ 2 การหมักแป้ง ลักษณะสื่การทำรำสร้างสรรค์มีความคล้ายคลึงกับการจัดเตรียมเพื่อนำข้าวมาล้างและนำไปหมักโดยใช้ท่าทางการรำที่สลับพลิกมือไปมา
- 2) ท่าโม้ สร้างสรรค์จากขั้นตอนที่ 3 กระบวนการไม่แป้ง ขั้นตอนที่ 4 การนวดแป้ง และขั้นตอนที่ 5 การทับแป้ง โดยลักษณะท่ารำคล้ายการกดทับ และใช้การหมุนมือเป็นวงกลมเข้ามาเสริมให้ท่วงท่าในการรำสามารถสื่อสารตามขั้นตอนของกรรมวิธีการทำขนมจีน
- 3) ท่าบี้ สร้างสรรค์จากขั้นตอนที่ 6 การต้มแป้ง และขั้นตอนที่ 7 การนวดแป้งและการครูดแป้ง ลักษณะท่ารำใช้การจีบข้างลำตัว สื่อถึงการนำก้อนแป้งมาบีบให้ส่วนแบ่งสุกและแบ่งดิบผสมกัน
- 4) ท่ากรอง สร้างสรรค์จากขั้นตอนที่ 8 การกรองแป้ง ลักษณะท่ารำสื่อความหมายเปรียบเสมือนการใช้ผ้าขาวกรองแป้งในการแยกก้อนแป้งสุกออก
- 5) ท่าจับ สร้างสรรค์จากขั้นตอนที่ 9 การโรยเส้นและจับเส้น ลักษณะท่ารำใช้การจีบคล้ายการจับเส้นขนมจีน

3.3 คนตรี สามารถแสดงเนื้อร้องได้ดังนี้

“ขนมจีนบ้านประโดก ตำรับหมื่นไวย”			
เลื่องลือไปทั่วโลก	บ้านประโดกขนมจีนอร่อย	สืบทอดกันมาแต่เด็กน้อย	ของอร่อยตำบลหมื่นไวย
มีขั้นตอนอยู่หลากหลาย	อยากให้พี่มาร่วมใจ	ภูมิปัญญาคนหมื่นไวย	รักษาไว้มายาวนาน
ขั้นแรกเอาข้าวมาล้าง	แชในอ่างไว้ไม่นาน	ทิ้งเอาไว้พอข้าวมันบาน	ก็จัดการกรองข้าวไป
เอากะสอบมาปิดปาก	หมักตากแดดเอาไว้	อากาศร้อน ๆ แทรกเข้าไป	ข้าวหมักไว้ ก็เปื่อยดี
ขั้นตอนไปนำมาไม่	ข้าวลงโม่ให้พอดี	หยอดน้ำบาด ไปถี่ ๆ	แบ่งที่ตีมีขั้นตอน
เทแป้งลงในอ่าง	วางที่โม่ให้ตกตะกอน	เอาผ้ามาห่อเป็นก้อน	ทับไว้ก่อนสองวัน
แล้วแกะแบ่งมานึ่ง	เนื้อให้ตึงแค่หนึ่งชั้น	พอครูดพอนวดไม่ติดกัน	เอาผ้าขึ้นกรองอีกที
ตั้งน้ำเดือดเตรียมไว้	ตักแบ่งใส่แวนที่มี	โรยวนเป็นเส้นพอดี	กระชอนตักพักน้ำเย็น
จับจับให้สวยงาม	เรียงไปตามวงที่เป็น	เส้นหมักสดสวยเงน	เหนียวนุ่มเป็นตาน่าสะออน
เตรียมน้ำยาให้พร้อมเพรียง	ผักเครื่องเคียงเรียงนอน	ขนมจีนร้อยหาบเตรียมคอน	ไปขายก่อนใคร ใคร
มาเที่ยวโคราชบ้านฉัน	ให้ไว้พระกันวัดหมื่นไวย	พระประธานปางป่าเรไร	อุโบสถใหญ่ 300 ปี
เทศกาลขนมจีนประโดก	ลือทั่วโลกเป็นของดี	จัดเป็นงานประจำปี	เชิญน้องพี่ มาเที่ยวชม

ภาพ 3 เนื้อร้อง “ขนมจีนบ้านประโดก ตำรับหมื่นไวย”

จากภาพ 3 เป็นการนำเครื่องดนตรีวงมโหรีโคราชประยุกต์ ใช้สำเนียงและทำนองของบทเพลงมโหรีโคราชาใช้ในการบรรเลงเพลงประกอบการแสดงในรูปแบบการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านโคราช สร้างสรรค์บทร้องขึ้นใหม่จากการสกัดองค์ความรู้ที่สะท้อนอัตลักษณ์ทุนทางวัฒนธรรม “ขนมจีนประโดก” โดยการเล่าเรื่องของชุมชนหมื่นไวยในด้านภูมิปัญญาการทำขนมจีนประโดก จากนั้นเป็นการกล่าวถึงกรรมวิธี 9 ขั้นตอน และจบลงด้วยการเชิญชวนท่องเที่ยวสถานที่สำคัญในชุมชน

3.4 เครื่องแต่งกาย เน้นตามแบบแผนพื้นบ้านโคราช โดยประยุกต์ปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม แต่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ของนาฏศิลป์พื้นบ้านและรูปแบบการแต่งกายของนักแสดงตามบริบทของชุมชน

3.5 พื้นที่การแสดง คำนึงถึงจำนวนนักแสดงและขนาดขนาดของพื้นที่การแสดงในแต่ละครั้งเป็นหลัก

3.6 นักแสดง เน้นกลุ่มสตรีและเยาวชนที่มีบทบาทในการสืบทอด สืบสานศิลปวัฒนธรรมชุมชนเป็นหลัก

3.7 อุปกรณ์การแสดง ให้ความสำคัญกับการสร้างสรรค์ลีลา ท่าท่าที่ใช้ในการแสดงเป็นหลัก โดยสามารถปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมการใช้อุปกรณ์ได้ตามความเหมาะสม

การถ่ายทอดองค์ความรู้วัฒนธรรมทางวัฒนธรรม การแสดงทางนาฏศิลป์ ชุด “ขนมจีนบ้านประโดก ตำรับหมื่นไวย” สู่ชุมชน แสดงดังภาพ 4

ภาพ 4 การจัดกิจกรรมการเผยแพร่ผลงานนาฏศิลป์ ชุด “ขนมจีนบ้านประโดก ตำรับหมื่นไวย”

ที่มา : ถ่ายภาพเมื่อวันที่ 21 กันยายน 2565 ณ โรงเรียนชุมชนบ้านประโดก โคกไผ่ ตำบลหมื่นไวย อำเภอมือง จังหวัดนครราชสีมา

ภาพ 5 การจัดกิจกรรมการเผยแพร่ผลงานนาฏศิลป์ ชุด “ขนมจีนบ้านประโดก ตำรับหมื่นไวย”

ที่มา : ถ่ายภาพเมื่อวันที่ 22 กันยายน 2565 ณ โรงเรียนชุมชนบ้านประโดก โคกไผ่ ตำบลหมื่นไวย อำเภอมือง จังหวัดนครราชสีมา

จากภาพ 4 และภาพ 5 เป็นการจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการถ่ายทอดผลงานนาฏศิลป์ ชุด “ขนมจีนบ้านประโดก ตำรับหมื่นไวย” สู่ชุมชนและสถานศึกษาภายในชุมชนหมื่นไวย เป็นการสร้างเสริมทักษะและประสบการณ์ทางการแสดงให้กับกลุ่มแม่บ้าน ชาวบ้าน และเยาวชน ร่วมกับกลุ่มนักศึกษาสาขาวิชานาฏศิลป์ไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เพื่อนำไปเผยแพร่สู่สาธารณชนได้อย่างสมบูรณ์ และผลักดันเป็นชุดการแสดงประจำท้องถิ่นที่เป็นการบริการทางวัฒนธรรมของชุมชนได้ด้วยคนในชุมชน

ภาพ 6 ตัวอย่างการเผยแพร่การแสดงในเทศกาลลอยกระทงประจำปี

ที่มา : ถ่ายภาพเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2565 ณ วัดหมื่นไวย อำเภอมือง จังหวัดนครราชสีมา

จากภาพ 6 พบว่า กลุ่มแม่บ้าน และชาวบ้าน ร่วมกันจัดกิจกรรมเผยแพร่การบริการทางวัฒนธรรมโดยชุมชน ด้วยการแสดงผลงานนาฏศิลป์ชุด “ขนมจีนบ้านประโดก ดำรับหมื่นไวย” ซึ่งสามารถเป็นสื่อกลางทางวัฒนธรรมที่สามารถบอกเล่าเรื่องราวมรดกภูมิปัญญาการทำขนมจีนประโดก และใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน และจังหวัดนครราชสีมาได้

ทั้งนี้ ความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้วยนวัตกรรมทางวัฒนธรรม การแสดงทางนาฏศิลป์ ชุด “ขนมจีนบ้านประโดก ดำรับหมื่นไวย ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนหมื่นไวย จังหวัดนครราชสีมา แสดงดังตาราง 1

ตาราง 1 ความพึงพอใจต่อการร่วมกิจกรรมการพัฒนาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนหมื่นไวย จังหวัดนครราชสีมา

รายการประเมิน	ร้อยละของระดับความพึงพอใจ				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง(3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด(1)
1. ด้านกิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้	94.22	5.78	-	-	-
2. ด้านความรู้ของวิทยากร	95.56	4.44	-	-	-
3. ด้านระยะเวลาและสถานที่ในการอบรม	87.25	12.75	-	-	-
4. ด้านการสร้างสรรค์ชุดการแสดง	95.11	4.89	-	-	-
5. ด้านการนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์	100.00	-	-	-	-
6. ด้านเกิดการร่วมมือของชุมชนท้องถิ่น	96.00	4.00	-	-	-

จากตาราง 1 พบว่า ชุมชนมีความพึงพอใจต่อการร่วมกิจกรรมการพัฒนาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในด้านการนำไปใช้ประโยชน์ ร้อยละ 100 รองลงมาคือ ด้านการเกิดการร่วมมือของชุมชนท้องถิ่น ร้อยละ 96 ด้านความรู้ของวิทยากร ร้อยละ 95.56 ด้านการสร้างสรรค์ชุดการแสดง ร้อยละ 95.11 ด้านกิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้ ร้อยละ 94.22 และด้านระยะเวลาและสถานที่ในการอบรม ร้อยละ 87.25 ตามลำดับ

อภิปรายผล

การพัฒนาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้วยนวัตกรรมทางวัฒนธรรมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนหมื่นไวย จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งประกอบไปด้วย การส่งเสริมการมีส่วนร่วม กระบวนการพัฒนานวัตกรรมทางวัฒนธรรม และองค์ประกอบการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางวัฒนธรรม นำมาสู่การสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ชุด “ขนมจีนประโดก ดำรับหมื่นไวย” แสดงให้เห็นถึงการนำองค์ความรู้ในมิติศิลปะการแสดงที่ชุมชนสามารถนำไปใช้ได้จริง โดยเยาวชน กลุ่มสตรี ผู้สูงอายุ และประชาชนในชุมชน สามารถร่วมกันสืบสาน สืบทอดศิลปวัฒนธรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์ชุมชนหมื่นไวยได้ด้วยตนเอง เกิดกระบวนการมีส่วนร่วม ชุมชนรู้สึกภาคภูมิใจในฐานะเจ้าของทางวัฒนธรรม ดังที่ ธงชัย สิงอุดม (Singudom, 2020, p. 34) ได้อธิบายถึงกระบวนการมีส่วนร่วมประชาชนที่ทุกคนต้องได้เข้ามามีส่วนร่วม เริ่มต้นจากขั้นตอนการวางแผน ซึ่งประชาชน มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาหารือกัน จัดลำดับความสำคัญของปัญหา ตัดสินใจกำหนดวิธีการแก้ไขร่วมกัน และใช้ทรัพยากรในการบริหารให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน การดำเนินงานพัฒนามาร่วมคิด ตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของประชาชน ใช้ความคิดสร้างสรรค์ และสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นแนวคิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยบนพื้นฐานของเอกลักษณ์วัฒนธรรมท้องถิ่น มุ่งเน้นไปที่การเพิ่มมูลค่า สร้างมูลค่า ส่งเสริมความสามารถให้สินค้าและผลิตภัณฑ์

ชุมชนของไทยที่มีศักยภาพในการแข่งขันอยู่แล้วมาสร้างสรรค์ให้เกิดความแตกต่างในผลิตภัณฑ์ ทำให้มีความโดดเด่น และเป็นที่ต้องการของตลาดโลกมากยิ่งขึ้น (Yodkaew, 2022, p. 2873) ซึ่งเป็นการพัฒนา การเรียนรู้และเศรษฐกิจ ชุมชนบนฐานวัฒนธรรมแบบบูรณาการ เน้นการพัฒนาศักยภาพแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมต้นแบบ การพัฒนาระบบ การจัดการองค์ความรู้ การจัดทำแพลตฟอร์มออนไลน์รวบรวมข้อมูลทางวัฒนธรรมในแต่ละแขนง สร้างความตระหนัก และจูงใจให้เยาวชนเห็นถึงความสำคัญของรากเหง้าวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตนเอง ควบคู่ไปกับการประยุกต์ใช้ เทคโนโลยีในแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม (Office of the National Economic and Social Development Council, 2020, pp. 325-336)

การถ่ายทอดองค์ความรู้วัฒนธรรมทางวัฒนธรรม การแสดงทางนาฏศิลป์ ชุด “ขนมจีนบ้านประโดก ดำรับหมื่นไวย” สู่ชุมชน ซึ่งเป็นการบริการทางวัฒนธรรมโดยชุมชน ด้วยการจัดกิจกรรมการเผยแพร่ผลงานการแสดง ตามเทศกาลประจำปี และสถานศึกษาของชุมชนหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา และผู้เข้าร่วมกิจกรรม มีความพึงพอใจด้านการนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์มากที่สุด ทั้งนี้เกิดจากการมีส่วนร่วมคนในชุมชนที่มีความรัก ความหวงแหนทางวัฒนธรรม และได้แสดงให้เห็นศักยภาพความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมภายในชุมชนที่เป็นไปตาม แนวทางการกระตุ้นเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวในชุมชนได้อย่างชัดเจน ดังนั้น การสร้างสรรค์ผ่านนวัตกรรม จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ซึ่งการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้เกิดขึ้นได้ ต้องอาศัยการต่อยอดจากทุนทางวัฒนธรรม ที่มีอยู่เดิม ผสมรวมกับการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าและบริการ เช่น การเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ผ่านทางออนไลน์หรือโลกเสมือน การอาศัยปัญญาประดิษฐ์ในการช่วยสร้างสรรค์ผลงาน เพื่อเพิ่ม ความสามารถในการตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ดียิ่งขึ้น (Creative Economy Agency (Public Organization), 2022, p. 28) รวมทั้ง การบูรณาการกับหลักสูตรการเรียนการสอนในโรงเรียนต้นแบบ หรือการจัดกิจกรรมอบรม เชิงปฏิบัติการการถ่ายทอดความรู้ในลักษณะโครงการอบรมระยะสั้นตามความเหมาะสม คงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ ทางด้านศิลปะการแสดงท้องถิ่นที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ ส่งเสริมและสืบทอดไว้แก่คนรุ่นหลังต่อไป (Srichaichana, 2023, p. 97) เช่นเดียวกับนวัตกรรมทางสังคมในบริบทของการถ่ายทอดความรู้สามารถเป็นเวทีที่เหมาะสมสำหรับการแลกเปลี่ยนความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ผลการวิจัย ประสพการณ์ และทักษะระหว่างมหาวิทยาลัย อุตสาหกรรม และสังคม (Rashid et al., 2023, p. 2)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สื่อสารสนเทศนวัตกรรมทางวัฒนธรรม การแสดงทางนาฏศิลป์ ชุด “ขนมจีนประโดก ดำรับหมื่นไวย” สามารถนำไปใช้เป็นส่วนในการกระบวนการเรียนการสอน สำหรับสถานศึกษาในชุมชน อีกทั้งทางชุมชนสามารถนำไปใช้ ในการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ด้านภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม “ขนมจีนประโดก” นับเป็นชุดการแสดงประจำท้องถิ่น ของตำบลหมื่นไวย โดยมีรูปแบบการเผยแพร่ผ่านช่องทาง internet เช่น website, YouTube, TikTok และ Facebook เป็นต้น เพื่อช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมขนมจีนประโดกในชุมชนหมื่นไวยมากขึ้น
2. การสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมในชุมชน ด้วยการสอนทำขนมจีนประโดกหรืออาหารพื้นบ้านของชุมชน สร้างจุดเด่นให้กับพื้นที่ พร้อมกับการทวนขนมจีนและร่วมรับชมการแสดงประจำท้องถิ่น ชุด “ขนมจีนบ้านประโดก ดำรับหมื่นไวย” นับเป็นการสร้างบรรยากาศที่เสริมให้ชุมชนหมื่นไวย มีพื้นที่ในการแสดงศักยภาพของชุมชนได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ โดยถอดเป็นหลักสูตรการศึกษาท้องถิ่น ร่วมกับโรงเรียนในชุมชน เกี่ยวกับนวัตกรรมทางวัฒนธรรม ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ภูมิปัญญาชนมจีนประโดก ผ่านมิติศิลปะการแสดงท้องถิ่น เป็นการปลูกฝังค่านิยมและทัศนคติอันดีต่อเยาวชนผู้สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ให้ดำรงสืบต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุน ประเภทการวิจัยเชิงพื้นที่ จากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565

เอกสารอ้างอิง

- Chamnanputsa, C., Mrs. (2021,10 June). Chairman of Muen Wai Subdistrict Elderly. *Interview*. (In Thai)
- Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1980). *Effective behavior in organizations*. New York : Richard D. Irwin.
- Creative Economy Agency (Public Organization). (2022). *Thailand's Creative Industries Movement Report 2022*. Bangkok : Creative Economy Agency (Public Organization). (In Thai)
- Janngam, C. (2022). The Creation of Dance for Promoting Community Identity of Bang Phli District, Samut Prakan Province. *Dhonburi Rajabhat University Journal*, 16(1), 91-102. (In Thai)
- K02-02. (2022, 10 May). Chairman of the Bachelor of Arts Program Thai language major Nakhon Ratchasima Rajabhat University. *Interview*. (In Thai)
- K02-09. (2022, 9 June). Lecturer in the Visual Communication Design program. Nakhon Ratchasima Rajabhat University. *Interview*. (In Thai)
- Kelley, T. (2019). Mangement Quotes. *TRIS ACADEMY CLUB MAGAZINE*, 23, 1-32. https://www.tris.co.th/wp-content/uploads/2022/04/TAC_Issue23_Aug2019.pdf
- Krattaitong, N., & Chanama, C. (2022). The Creation of Dance, Sa-on-Jen Kanom Sen Ban Pradok, Muen Wai Sub-district, Mueang District, Nakhon Ratchasima Province. *The Institute of Culture and Arts Journal*, 23(46), 81-91. (In Thai)
- Krattaitong, N., Chanama, C., & Chutipada, N. (2019). *Kanom Jeen Korat Wisdom*. Research report. Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Nakhon Ratchasima Province. (In Thai)
- Likert, R. (1967). *The human organization :its management and value*. New York : McGraw-Hill.
- Matbenmarn, W. (2019). *Development of Knowledge Management Approaches for Hatyai University by Knowledge Management Maturity Model*. Independent Study, Master of engineering Program in Industrial Engineering, Prince of Shongkla University, Songkla. (In Thai)
- Matichon. (2020). 'Korat Mice City' Push up to a new metropolis of International Conference and Exhibition in Thailand. Retrieved October 10, 2020, from https://www.matichon.co.th/news-monitor/news_2330109. (In Thai)
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2009). *The creative economy* (2nd ed.). Bangkok : B. C. Press (Boon Chin). (In Thai)

- Office of the National Economic and Social Development council. (2020). *Goal 9: Create an infrastructure that is resilient to change. Promote industrial development comprehensive and sustainable and promote innovation*. Bangkok : Office of the National Economic and Social Development council. (In Thai)
- Prawong, R. (2019). *The study of Muen Wai community history and Wat Muen Wai's Ubosatha at Muen Wai District, Amphur Mueang, Nakhon Ratchasima*. Research report. Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Nakhon Ratchasima. (In Thai)
- Rashid, N. K. A., Lani, M. N., Ariffin, E. H., Mohamad, Z., & Ismail, I. R. (2023). Community Engagement and Social Innovation Through Knowledge Transfer: Micro Evidence from Setiu Fishermen in Terengganu, Malaysia. *Journal of the Knowledge Economy*, 1-18. <https://doi.org/10.1007/s13132-023-01102-5>
- Royal Academy. (2013). *Royal Institute Dictionary 2011*. Bangkok : Royal Institute. (In Thai)
- Singudom, T. (2020). Studies of Conceptual Framework for People's Political Participation. *Panyapanithan Journal*, 5(2), 29-42. (In Thai)
- Srichaichana, R. (2023). The Lessons Learned from the Performance of “Likay-Korat” in Nong Rawiang Subdistrict, Mueang District, Nakhon Ratchasima Province. Research and Development *Buriram Rajabhat University Journal*, 18 (1), 97-109. (In Thai)
- Srisathitnarakun, B. (2012). *Development and validation of research instruments : psychometric properties*. Bangkok : Chulalongkorn University Printing House. (In Thai)
- Suphasetthasiri, P. (2001). *A study of views on desirable characteristics of actors and directors Performance*. Bangkok : Srinakharinwirot Prasarnmit University. (In Thai)
- Wang, J. (2022). Research on the impact of customer participation in virtual community on service innovation performance—the role of knowledge transfer. *Frontiers in Psychology*, 13, 847713. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.847713>
- Wiroonrak, S. (2004). *Periscope dance* (2th ed.) Bangkok : Chulalongkorn University Press. (In Thai)
- Wongwanich, S., & Wiratchai, N. (2003). *Guidelines for thesis counseling*. Bangkok : Faculty of Education, Chulalongkorn University. (In Thai)
- Yodkaew, P. (2022). Creative economy concept and creative product development of Lao Khrang ethnic group in Nakhon Pathom Province. In *The 14th NPRU National Academic Conference 2022, 7-8 August 2022* (pp. 2873-2886). Nakhon Pathom : Nakhon Pathom Rajabhat University. (In Thai)